

Lektsioonid: Õp 28:13–14; Lk 18:9–14

Jutlus: Rm 3:21–28

Laulud: 65 (1–5); 78 (1–4, 5); 226 (1–3); 121 (1–2)

Nüüd aga on ilma Seaduseta saanud avalikuks Jumala õigus, millest tunnistavad Moosese Seadus ja Prohvetid, see Jumala õigus, mis tuleb Jeesusesse Kristusesse uskumise kaudu kõigile, kes usuvad. Siin ei ole erinevust, sest kõik on pattu teinud ja ilma jäänud Jumala kirkusest ning mõistetakse õigeks tema armust päris muidu, lunastuse kaudu, mis on Kristuses Jeesuses, kelle Jumal on seadnud tema veres lepitushovriks usu kaudu, et näidata üles oma õigust sellega, et ta kustutas varem tehtud patud oma jumalikus sallivuses, et näidata üles oma õigust praegusel ajal, et tema ise on õige ja teeb õigeks igaihe, kes usub Jeesusesse. Kus on nüüd kiitlemine? See on välistatud. Millise seaduse läbi? Kas tegude seaduse läbi? Ei, vaid usu seaduse läbi. Me ju arvame, et inimene mõistetakse õigeks usu läbi, Seaduse tegudest sõltumata.

Kui teilt küsida, milline sõna selles kirjakohas teile enam meelde jäi, siis arvan, et üks kandidaate oleks sõna „õigus“ kõigi oma grammatiliste variatsioonidega: „õige“, „õigeks mõistma“, „õigeksmõist“.

Mis on siis „õigus“, kreeka algkeeles *δίκη* või sellest tuletatud *δικαιοσύνη*? Eesti Keele Instituudi „Sõnaveeb“ annab kaks tähendust: 1. riigis seadustega kehtestatud õigusnormid, mille järgimist riik tagab; 2. kellegi arusaamade või tegude tõene või õige olek, mida harilikult tõendavad või kinnitavad mingid asjaolud (nt seadus, tõsiasiad).

Võiks siis lihtsamalt öelda, et õigus on inimese heaolu taotlemine seaduste abiga. Näiteks on meil riigikodanikena või lepingupartneritena mingid õigused, millega saame oma heaolu taotleda. Inimestena on meil inimõigused, mis lubavad meid oma heaolu taotleda üle riigipiiride. Vahel räägitakse ka tugevama õigusest, mille puhul võib küsida, et millistele seadustele siis see põhineb. Küllap evolutsiooniseadustele, mis eeldab, et tugevamal on loomulik õigus nõrgem välja tõrjuda!

Tihti lisatakse õigustele taskaalustamiseks juurde ka kohustused. Nt riigikodanikena või lepingupartneritena on meil lisaks õigustele ka kohustused. Inimestena võiksid meil olla kohustused oma ümbritseva ees: Piiblis kõneldakse ju palju ligimesearmastusest, tänapäeval ka keskkonnanahoiust. Evolutsiooniseaduste puhul vist õiguste kõrval kohustusi pole ja kui on, siis – nii küüniliselt kui see ka ei kõla – on see kohustus nõrgemale mitte halastada.

Igal juhul lähtuvad need eelnimetatud „õiguse“ (ja seda tasakaalustavad „kohustuse“) definitsioonid inimesest. Õigused ja kohustused huvitavad meid nii palju, kui need meie inimlikku elu mõjutavad. Pean tunnistama, et olen oma elus õiguste ja kohustuste peale päris palju mõelnud. Nähes oma elus seda, mida teised inimesed minu ümber teevad, küsin ma endalt tihti, kas ka minul on õigus seda või teist teha või omada. Või millised on elus minu kohustused.

Näiteks on paljudel inimestel oma maja. Eestis on vist isegi selline ütlus, et iga mees peab oma elu jooksul ühe maja ehitama. Mõtlen, et olen juba keskealine mees, aga maja mul pole. Ja kogu senise elu on mul olnud selline imelik tunne, et mul pole õigust maja omada. Riigiseaduse ja kirjutamata seaduste järgi mul see õigus on, kuid mingi sisetunne ütleb, et ma pean leppima selle korteriga, kus ma oma perega elan. Minu kohustus aga on see, et ma pean olema rahul oma töö ja elutingimustega. Nii palju kui ma ka alternatiividele mõtleksin – mitte midagi muuta ma ei oska.

Või teine näide. Olen enne oma teoloogilist haridust õppinud muusikat, lõpetanud muusikakõrgkooli heliloomingu erialal. Minu kõrgkoolidiplomile on kirjutatud helilooja-pedagoog. Olen mõelnud, et paljud minu kaasüliõpilased tegutsevadki heliloojatena ja küll võib niisugune loomingu elu tore olla. Aga ise olen alati tundnud, et mul pole õigust heliloojaks hakata ja et minu kohus on teha midagi muud. Nüüd ma teengi midagi muud, olen kirikuõpetaja!

Tõin need kaks näidet selle tõttu, et näidata: peale inimesest lähtuvate õiguste ja kohustuste on olemas ka mingid muud õigused ja kohustused, mis pole kehtestatud inimese heaoluks ja selle tasakaalustamiseks, vaid hoopis millekski muuks. Need õigused ja kohustused kuuluvad küll

inimesele tunnetatava maailma juurde, kuid need pole loodud inimese jaoks, vaid selleks, et see maailm õigesti toimiks.

Tänases kirjakohas, Uue Testamendi kirjas roomlastele kõneleb Paulus Jumala õigusest. „Jumala õigust“ peetakse teoloogias keeruliseks terminiks, mida üheselt selgitada ei saagi. Asja muudab keeruliseks see, et Paulus kõneleb oma Uue Testamendi kirjades Jumala õigusest üheksas kohas, kuid pole täpselt aru saada, kas ta mõtleb selle all iga kord ühte ja sama asja või mitte.

Nt saksa piibliteadlane Otto Kuss pakub välja kolm võimalust, kuidas mõiste „Jumala õigus“ tähendust mõista. Mina neid kolme võimalust siinkohal välja tooma ei hakka. Toon vaid ühe, mis tundub mulle minu eelneva jutu taustal kõige õigem.

„Jumala õigus“ on Jeesuse Kristuse läbi toimunud õndsusteo tagajärg inimeses. Selle õndsusteo on teinud Jumal ja see ei tulene mitte mingilgi määral inimesest. See on Jumala kingitus. Ja sellisena justnimelt Jumala õigus, mitte inimese õigus. Samas on iga kingitus ka kingituse saaja oma. Ja seetõttu on Jumala õigus ka inimese õigus, mille ta on saanud usus Kristusesse.

Paulus ütleb meie kirjakohas: Jumala õigus „tuleb Jeesusesse Kristusesse uskumise kaudu kõigile, kes usuvad. Siin ei ole erinevust, sest kõik on pattu teinud ja ilma jäänud Jumala kirkusest...“ Selle väite eeldus on niisiis see, et kõik inimesed on patused ja neil pole mitte mingeid õigusi. Sellised õigused, mis nad omavahel oma patususes kokku lepivad, neil muidugi on, aga need ei pruugi kokku langeda Jumala õigusega.

Niisiis see, et riik või hea tava lubavad meil maja ehitada; või diplom lubab meil omandatud erialal töötada; või inimõigused lubavad meil elada ja süüa; või tugevama õigus lubab suuremal kallale tungida väiksemale – see ei tähenda mitte midagi. Sest nii, nagu inimene on selles maailmas kaduv, on kaduvad ka need õigused, mis inimesed on välja mõelnud.

Jumal on aga oma suurest halastusest kinkinud meile oma õiguse, mis on meile teatavaks saanud Jeesuse Kristuse läbi. Usus Temasse on meil õigus teha kõike. Väljaspool teda aga mitte midagi.

Nüüd võib mõni küsida, kas ka Jumala õiguse juurde kuuluvad kohustused? Kindlasti kuuluvad, kuid mitte selles mõttes nagu eeltoodud inimlike õiguste puhul. Jumalal pole suveräänse valitsejana mitte kellegi ees kohustusi, tal on ainult õigused. Jumal küsib ju Iiobilt Ii 38:4: „Kus olid sina siis, kui mina rajasin maa?“ Mitte ükski inimene ei saa Jumalale midagi ette heita ega temalt midagi nõuda.

Jumala õiguse juurde kuuluvad kohustused selles mõttes, nagu mõne inimliku hinnalise kingituse juurde: kui isa või ema pärandab meile mõne perekonnareliikvia, siis on meie kohus seda hästi hoida, et see säiliks ka meie järeltulijateni. Kui Jumal on kinkinud usus Jeesusesse Kristusesse meile oma õiguse, siis peame me tegema seda, mida ta tahab, et me teeksime.

Mis on siis see, mida Jumal meilt tahab?

Esiteks on see kirjas Piiblis. Kümmet käsku teame me arvatavasti kõik, aga Piiblis leidub tegelikult kõik eluks vajalik. Mina isiklikult pean küll ütlema, et Piibel on suutnud vastata kõigile mu küsimustele, mis mu elus on tekkinud. Piiblist oma elu jaoks vajaliku ammutamine käib muidugi Püha Vaimu toel, sest ilma Temata on Piibel nagu iga teinegi raamat. Alles Püha Vaim, mille Jumal meile usus Jeesusesse Kristusesse kingib, õpetab meid Piiblist teada saama seda, mida Jumal meilt tegelikult tahab.

Teiseks tahab Jumal, et me elaksime tema loodud maailmas nii, nagu Tema meile meie anded ja koha on andnud. Jeesus ütleb ju ka Jh 17:15 ülempreesterlikus palves oma jüngrite eest oma taevasele Isale: „Ma ei palu, et sa võtaksid nad ära maailmast, vaid et sa hoiaksid neid kurja eest.“ Meie elu kristlastena kulgeb maailmas ja teiste inimeste keskel ning igapäev on selles elus oma ülesanded. Usuisa Martin Luther on ju öelnud, et iga usklik on preester, kes võib kuulutada evangeeliumi. Ta ei pea selleks olema ordineeritud kirikuõpetaja nagu mina, kes saab palka palvetamise ja piiblitlugemise eest. Ta võib teha oma igapäevast tööd firmajuhi, poemüüja või korvpallurina.

Jumala õigus, mis on meile kingitud, juhib meid eluolukordadesse, mida me poleks osanud arvatagi. Nagu Paulus ütleb Ef 3:20: Jumal võib meis tegutseva väega „korda saata palju rohkem, kui oskame paluda või isegi mõelda.“ Ja see vägi on Jeesuse Kristuse armastus, mis on meisse tulnud usu läbi ja mis avaldub meis Püha Vaimu tööna.

Paulus lõpetab meie kirjakoha olulise lausega: „Me ju arvame, et inimene mõistetakse õigeks usu läbi, Seaduse tegudest sõltumata.“ Niisiis käib Jumala õiguse juurde veel üks lisaväärtus, mida inimese õigusel pole ega saagi olla: Jumala õigus toob kaasa õigeksmõistmise Jumala ees. Ja oluline on, et selleks õigeksmõistmiseks vajalik õigus on justnimelt Jumala õigus ja mitte inimese õigus, et inimene ei muutuks oma usus uhkeks. Inimene ei saa panna seda kingitust, mille ta on Jumala käest saanud, tööle mingiks muuks otstarbeks, vaid saab seda kasutada ainult sihtotstarbeliselt, igavese elu taotlemiseks.

Olgem siis Jumala ees õiged tema kingitud õiguse läbi ning kiitkem ja tänagem Teda selle kingituse eest alati!

Aamen.